

Kunstnerroman. Døden skal have en årsag. Hos den islandske forfatter og modtager af Nordisk Råds Litteraturpris Gyrdir Eliasson er den årsag lettere vanvittig.

Helt ude i skoven

AF HENRIK WIVEL

Gyrdir Eliasson: *Ved Sandåen. Pastoralsonate.* Oversat efter den islandske original »Sandarbokin« (2007) af Erik Skyum-Nielsen. 140 sider. 179 kr. Forlaget Torgaard.

Der er den gamle danskervittighed, at hvis man farer vild i en islandsk skov, så skal man bare rejse sig op. Men det kan være svært for en mand, der ligger ned. Som nu hovedpersonen i Gyrdir Eliassons roman *Ved Sandåen*. Han er mentalt langt ude, ja, helt ude i skoven, hvor han har bosat sig i to campingvogne mellem fjeldene ved den å, som giver navn til romanen.

Nu er der faktisk en del skov på Island, ja, landet har engang før landnamstiden været dækket af skov, og romantikere på øen ønsker skoven tilbage, og der foretages af samme grund intensive beplantninger, hvor naturen tillader det. Dels i et forsøg på naturgenopretning, og dels i netop et ønske om at kunne komme ind, væk og bort i de store skove som en anden Henry David Thoreau, der i *Walden* (1854) fandt udfrielsen i den store natur. Der refereres flittigt til *Walden* og andre naturromantiske klassikere i Gyrdir Eliassons roman, som forfatteren tillige har kaldt for en »pastoralsonate« for at understrege den enkle klangfulde naturidyl i bogen.

Reelt er romanen naturligvis noget andet, ellers havde det ikke været en bog af Gyrdir Eliasson. Han kan fremkalde uhyggen, fortvivlelsen, ensomheden og det genstandsløse begær i selv det mest ligefremme sprog og den mest pittoreske idyl. Således også her i *Ved Sandåen*. Der er tale om en kunstnerroman.

Jeg-fortælleren er maler, og han er søgt ud i naturen for at kunne afbilde den sandt og skabe kunstværker, der forholder sig til virkeligheden i stedet for at være abstraktioner over en syg psyke.

Han vil leve det enkle liv i pagt med

årstiderne og leve det simple liv i pagt med de elementære behov. Og han vil skabe billeder, der er eksistentielt gyldige og rent faktisk ligner verden, som den tager sig ud derinde i skoven. Men man kan ikke leve det enkle liv, når man selv er dybt kompliceret, og man kan ikke male

Gyrdir Eliasson formår ligesom sin hovedperson at få næsten alt ud af ingenting.

ILLUSTRATION: AKVAREL
AF SIGURLAUGUR ELIASSON
FRA BOGFORSIDE

sande billeder, når man selv er fuld af løgn. Billederne bliver i stedet en slags hallucinationer, og livet en række meningsløse besværgelser. Fortælleren fisker med flue i en å, hvor der ikke er vand, endsige fisk nok, han læser Chagalls selvbiografi, van Goghs breve og Jean Renoirs bog om sin far og namedropper kunstnere, han gerne vil måle sig med: Sjisjkin, Hill, Kjarval. Og han fremmaner erotiske muligheder, skæbnesvangre fataliteter og dramatiske eventyrligheder i skoven omkring ham, endskønt der reelt ikke sker noget som helst af interesse. Og de mennesker, der rent faktisk viser ham interesse, hans egen søn, hans kunstmæcen og den stedlige skovbetjent, viser han fra sig.

Tilbage er ensomheden, og et eller andet sted i skovens metaforiske mørke og affortryllede øde, døden. Og det er den, romanen igennem sine to satser, Sommer og Efterår, uvægerligt nærmer sig.

Lyder det trist?! Det er det ikke. Det er stedvis højst fascinerende. For Gyrdir Eliasson besidder nogle af de samme egenskaber, som jeg-fortælleren i *Ved Sandåen*. Han kan få næsten alt ud af ingenting. Hans sprog er enkelt, men med disse pludselige skred i sig – af betydning, uhygge og indsigt, hvor lag i personligheden afdækkes, og læseren kikker ind lige dér, hvor det gør ondt.

Denne lille roman fra 2007 har således meget tilfælles med novellesamlingen fra 2010, *Mellem træerne*, som forfatteren sidste år fik Nordisk Råds Litteraturpris for. Gyrdir Eliasson bevæger sig i denne roman ikke blot mellem træerne, men dybt ind i skoven, selv om det ikke burde være muligt i Island. Dette sigende paradoks og denne udtalte ironi er en del af Gyrdir Eliassons talent.